

มาตรการทางกฎหมายในการเลี่ยงการบังคับโทษผู้เสพยาเสพติด Legal Measures on Diversion Imprisonment of the Drug Users

พรทิพย์ พิมพ์สุรโสภณ¹

Pornthip Pimsurasophon

Corresponding Author E-mail: nongthip28@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการเลี่ยงการบังคับโทษจำคุกผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการเป็นผู้เสพยาเสพติด ซึ่งพิจารณาจากมาตรการทางกฎหมายที่มีบทลงโทษจำคุกผู้เสพยาเสพติด ทำให้เกิดปัญหาความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำ ผู้ต้องขังมีการเรียนรู้แลกเปลี่ยนพฤติกรรมการกระทำความผิดกันเอง เป็นอุปสรรคในการบำบัดฟื้นฟู จึงมีการกระทำความผิดซ้ำเพิ่มมากขึ้น การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่า มีผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการเป็นผู้เสพยาเสพติดเป็นจำนวนมากขึ้นและไม่สามารถทำให้ลดลงได้ แต่กลับมีการกระทำความผิดซ้ำ และมีผู้เสพยาเสพติดรายใหม่เพิ่มมากขึ้น มาตรการในการป้องกัน ปราบปราม และบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติดไม่สามารถกระทำให้บรรลุวัตถุประสงค์

ดังนั้น จึงเสนอให้แก้ไข ประมวลอาญามาตรา 23 วรรคสอง “ในกรณีผู้กระทำความผิดต้องโทษจำคุกตามวรรคแรก ถ้าเป็นความผิดเกี่ยวกับการเป็นผู้เสพยาเสพติดให้โทษ ศาลมีอำนาจใช้มาตรการในการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิดแทนการกักขัง” แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 55 วรรคสอง “ถ้าการลงโทษจำคุกตามวรรคหนึ่ง เป็นผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการเป็นผู้เสพยาเสพติดให้โทษ ศาลมีอำนาจใช้มาตรการในการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิดแทนการลงโทษจำคุก” และแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 52 (7) “กรณีนักโทษเด็ดขาดในคดีเกี่ยวกับการเป็นผู้เสพยาเสพติด คณะกรรมการมีอำนาจในการพิจารณาจัดทำแผนบำบัดฟื้นฟู โดยไม่คำนึงถึงจำนวนโทษที่ได้รับมาแล้ว ตามหลักเกณฑ์ในพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545”

คำสำคัญ: การเลี่ยงการบังคับโทษจำคุก, ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

Abstract

The objective of this research was to study the legal measures to avoiding the enforcement of prison sentences for offenders involved in drug abuse. By considering from legal measures that imposed a prison sentence for drug users causing congestion problems of prisoners in prisons. Inmates shared knowledge and exchanged offending behavior among themselves. Which were obstacles to rehabilitation. Because of rehabilitation obstacles, there were more recidivism. This study was a qualitative in design studying the concepts, theories and related legal documents.

¹ นักศึกษาคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี, 2563

The study results showed that there were increasing number of offenders regarding drug abuse and this could not be reduced, but had repeatedly committed offenses resulted in new drug users were increase more and more. Measures to prevent, suppress and rehabilitate drug users could not achieve the objectives.

Therefore, it was proposed to modify Criminal Code, Section 23, paragraph 2, "In the event that the offender had to imprisoned under the first paragraph if it was an offense about being a narcotic drug user The court has the power to take measures to rehabilitate offenders instead of detention. " Amendment to Section 55 paragraph 2, "If the punishment of the imprisonment under paragraph one is a perpetrator of being an addict. The court has the power to take measures to rehabilitate offenders instead of imprisonment. " Amendment to Section 56, paragraph 2 : "In the case of the offender under the first paragraph, it is an offense relating to being a narcotics addict. The court has the power to take measures to rehabilitate the offender instead of waiting for the penalty, or impose a penalty but waiting for punishment " And amended Correction Act, B.E. 2560, Section 52 (7) "In case of a fixed prisoner related to being a drug user, The committee has the power to consider the preparation of a rehabilitation plan. Regardless of the amount of penalties already received in accordance with the criteria in the Rehabilitation Act BE.2545."

Keywords: Avoidance of imprisonment, Drug offender regarding drug abuse

บทนำ

ปัญหายาเสพติดของประเทศในปัจจุบันจัดได้ว่าอยู่ในขั้นวิกฤต โดยสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดได้ทวีความรุนแรงขึ้นอย่างรวดเร็ว เพราะมีการผลิตยาเสพติดทั้งภายในประเทศและมีการลักลอบนำเข้ามาจากต่างประเทศมากมายหลายชนิด เช่น เฮโรอีน ยาบ้า ยาอี ถึงแม้เจ้าหน้าที่จะได้ปราบปรามจับกุมการค้ายาเสพติดอย่างเข้มงวดและจริงจัง แต่ก็ไม่ทำให้การแพร่ระบาดของยาเสพติดลดลงเลยแต่กลับทำให้ผู้ผลิตได้พัฒนายาเสพติดให้ออกฤทธิ์ได้แรงขึ้น และการตรวจพบสารเสพติดในตัวผู้เสพได้ยาก ทำให้เจ้าหน้าที่ทำการจับกุมได้ยากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ในการดำเนินการปราบปรามยาเสพติดยังมีเจ้าหน้าที่ของรัฐจำนวนไม่น้อยเข้าไปมีผลประโยชน์และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติดเสียเอง ทำให้การป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไม่สัมฤทธิ์ผล จากสภาพปัญหาดังกล่าว ได้ส่งผลกระทบต่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศเป็นอย่างยิ่งโดยเฉพาะปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่นับจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น ซึ่งผู้ติดยาเสพติดจำนวนมากจะเป็นผู้ก่ออาชญากรรม นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติและปัญหาความมั่นคงแห่งชาติอีกด้วย หากปล่อยไว้ให้เนิ่นช้าจะก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ทางสังคมอย่างรุนแรงจนไม่สามารถแก้ไขได้ เพราะปัญหาเสพติดมิใช่เรื่องที่จะสามารถควบคุมให้อยู่ในวงจำกัดได้อีกต่อไป แต่กลับจะเป็นปัญหาระดับชาติที่ลุกลามอย่างไม่จบสิ้น (ภัทรหะ เหล่ามีผล, 2558, น. 1)

กรมราชทัณฑ์ ในฐานะเป็นหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่มีหน้าที่ปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดตามคำพิพากษาของศาลโดยการควบคุม แก้ไข และพัฒนาพฤตินิสัย ให้ผู้ต้องราชทัณฑ์ได้กลับตัว ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้สามารถใช้ชีวิตร่วมกับสังคมภายนอกได้อย่างปกติสุขภายหลังได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษ จากสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ สํารวจ ณ วันที่ 1 ธันวาคม 2560 พบว่ามีผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศจำนวน 319,561 คน เป็นผู้ต้องราชทัณฑ์ในคดียาเสพติด มีจำนวนมากที่สุดคือ 170,176 คน คิดเป็นอัตราร้อยละ 53.25 ของผู้ต้องราชทัณฑ์ทั้งหมด (กรมราชทัณฑ์, 2560) จากสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าจำนวนผู้ต้องราชทัณฑ์ในคดีความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติด

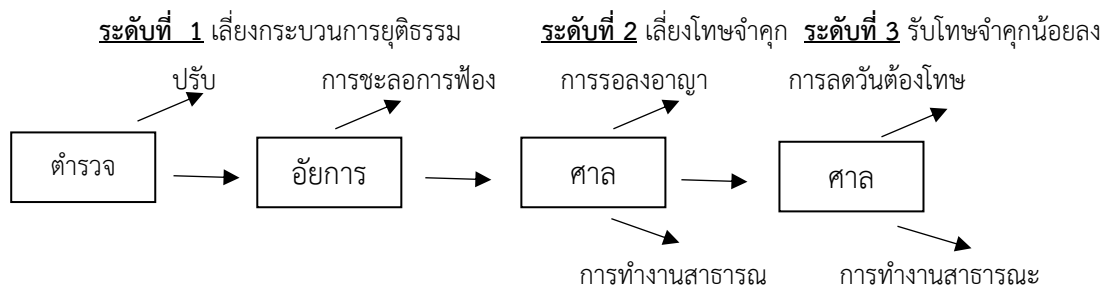

ติดมีจำนวนเป็นอันดับ 1 จากจำนวนผู้ต้องราชทัณฑ์ทั้งหมด การเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้ต้องราชทัณฑ์ทำให้เกิดปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ (Overcrowding) กล่าวคือ สภาวะตามโครงสร้างของเรือนจำทั่วประเทศไทยสามารถรองรับความจุผู้ต้องราชทัณฑ์ได้โดยเฉลี่ยประมาณ 100,000 คน แต่ปัจจุบันพบว่าจำนวนผู้ต้องขังหรือนักโทษเด็ดขาด มีปริมาณจำนวนถึง 319,561 คน ซึ่งเกินกว่าอัตราความจุของเรือนจำทั่วประเทศเกินครึ่ง ทำให้เกิดสภาพความแออัดยัดเยียดในเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศ ยากต่อการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทำให้การจัดการอบรมแก้ไขและพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก (พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560, น. 10)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากรมราชทัณฑ์เป็นหน่วยงานสุดท้ายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีหน้าที่ในการบังคับโทษจำคุกกับผู้กระทำความผิดและถูกดำเนินคดีทางอาญา ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยปัจจุบันนั้น จะพบว่ามีกฎหมายหลักๆ ที่สำคัญ 3 ส่วนด้วยกัน คือ ส่วนที่เป็นอาญาสารบัญญัติ ส่วนที่เป็นอาญาวิธีบัญญัติ และส่วนอาญาบังคับโทษ กฎหมายอาญาสารบัญญัติ จะเป็นกฎหมายที่มีภารกิจในการคุ้มครองการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคม มีภารกิจในการปราบปรามและในการป้องกันการกระทำความผิด รวมถึงการคุ้มครองคุณธรรมทางกฎหมายและในการคุ้มครองคุณภาพของการกระทำซึ่งอาจได้แก่ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญา กฎหมายอาญาวิธีบัญญัติ มีวัตถุประสงค์มุ่งที่จะพิสูจน์ค้นหาความจริง และทำให้กฎหมายอาญามีผลบังคับใช้ได้อย่างจริงจัง ซึ่งได้แก่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กฎหมายอาญาบังคับโทษ มีภารกิจในการบังคับโทษผู้กระทำความผิดตามคำพิพากษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษและการบังคับโทษ โดยมุ่งแก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมชั่วของบุคคลคืนคนดีสู่สังคม ซึ่งได้แก่ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (ธานี วรภัทร์, 2558, น. 86-87) ดังนั้น บทบาทของกฎหมายบังคับโทษจำคุกในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงเป็นเรื่องของการแก้ไขมนุษย์ที่ได้พิสูจน์แล้วโดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในภาคของวิธีบัญญัติว่าได้กระทำความผิดจริง ในระหว่างที่อยู่ในเรือนจำมีวิธีการและขั้นตอนในการปรับปรุงแก้ไขฟื้นฟูในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดไม่กลับไปกระทำความผิดอีกภายหลังการได้รับการปล่อยตัว

จากที่กล่าวมาข้างข้างต้น แม้จะมีกระบวนการยุติธรรมทางอาญาก็ตามแต่สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับสังคมไทยในปัจจุบันก็คือการแพร่ระบาดของยาเสพติดอย่างรุนแรงทำให้เกิดปัญหาทางสังคมในด้านต่าง ๆ ตามมา และเมื่อนำผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาทำให้มีผู้เข้าสู่ขั้นตอนการบังคับโทษจำคุกเพิ่มสูงขึ้นจนเกิดปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ดังนั้นมาตรการหนึ่งที่เป็นการลดจำนวนผู้ต้องขังล้นเรือนจำก็คือกระบวนการเลี้ยงโทษจำคุกหรือการชะลอการลงโทษจำคุก ซึ่งต้องอาศัยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในชุมชน การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในชุมชนเป็นรูปแบบหรือวิธีการในการจัดการกับผู้กระทำความผิดอีกรูปแบบหนึ่ง โดยเป็นรูปแบบในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยไม่ใช้เรือนจำแต่ใช้วิธีการเลี้ยงโทษจำคุก และหันเหไปปฏิบัติในชุมชนแทน เช่น โทษปรับ การทำงานในชุมชน หรือการรอลงอาญาโดยการคุมประพฤติ ซึ่งเป็นการให้โอกาสผู้กระทำความผิดที่กระทำความผิดเล็กน้อย ที่ไม่มีสันดาน เป็นผู้ร้าย ไม่ต้องรับโทษจำคุก แต่ได้รับโอกาสในการกลับตัวโดยการปล่อยตัวไปเพื่อคุมประพฤติแทนการจำคุก การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในชุมชนนั้นมี 3 ระดับ คือการเลี้ยงออกไปจากกระบวนการยุติธรรม เช่น ใช้ศาลหมู่บ้าน ไม่ต้องเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม รูปแบบที่ 2 คือการเลี้ยงโทษจำคุกคือใช้วิธีการอื่นแทนการจำคุก และระดับที่ 3 เป็นการเลี้ยงผลกระทบจากโทษจำคุก คือให้รับโทษจำคุกน้อยลง ปรากฏตามแผนภูมิดังนี้ กระบวนการบังคับโทษโดยไม่ใช้เรือนจำ (นที จิตสว่าง, ม.ป.ป., น. 41)

จากสถานการณ์ดังกล่าวหน่วยงานภาครัฐ ได้มีการออกกฎหมาย ที่มีบทลงโทษทางอาญา ซึ่งมุ่งเน้นการเปิดช่องให้ศาลมีโอกาสใช้ดุลยพินิจในการลงโทษจำคุก หรือการปรับที่น้อยกว่าอัตราโทษขั้นต่ำที่กำหนดไว้สำหรับความผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพิเคราะห์ถึงความร้ายแรงของการกระทำความผิด ฐานะของผู้กระทำความผิด และพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง แต่อย่างไรก็ดียังพบว่า นโยบายส่วนใหญ่เน้นไปที่การป้องกันและปราบปราม จับกุม มากกว่าการใช้มาตรการทางเลือกอื่น ๆ ที่เหมาะสม และจะสังเกตเห็นว่าเมื่อภาครัฐใช้มาตรการในการลงโทษจำคุกมากขึ้น จะทำให้เกิดผลกระทบตามมา คือ 1) ปัญหาการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ปัญหาการบริหารจัดการเรือนจำ การจัดสวัสดิการและการดูแลผู้ต้องขัง จำเป็นต้องคำนึงถึงความสมดุลระหว่างหลักสิทธิขั้นพื้นฐานแห่งความเป็นมนุษย์ 3) ปัญหาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการกระทำความผิดระหว่างกัน ซึ่งวัตถุประสงค์หลักของการลงโทษจำคุกคือการควบคุมตัวผู้ต้องขังให้เข้าไปอยู่ในเรือนจำเพื่อฝึกอบรมนิสัยผู้ต้องขังให้เป็นคนดีกลับคืนสู่สังคม 4) ปัญหาจากงบประมาณในการควบคุมดูแลไม่ได้สัดส่วนกับจำนวนผู้ต้องขัง ไม่มีงบประมาณปรับปรุงเรือนจำที่มีอายุการใช้งานมายาวนาน และ 5) ปัญหาจากการถูกลงโทษจำคุก ทำให้สูญเสียอิสรภาพ บางคนอยู่ระหว่างการเรียนเมื่อมาต้องติดคุก การเรียนต้องชะงักสะดุดลง บางคนอยู่ระหว่างการเรียนเมื่อมาต้องติดคุก

ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การลงโทษจำคุกแล้วทำให้เกิดปัญหาการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาการบริหารจัดการเรือนจำ การจัดสวัสดิการและการดูแลผู้ต้องขัง ไม่สมดุลระหว่างหลักสิทธิขั้นพื้นฐานแห่งความเป็นมนุษย์ ปัญหาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการกระทำความผิดระหว่างกันแล้วนำไปปฏิบัติเมื่อตนเองพ้นโทษออกไปแล้ว ปัญหาด้านงบประมาณในการควบคุมดูแลไม่ได้สัดส่วนกับจำนวนผู้ต้องขัง และปัญหาจากการถูกลงโทษจำคุก ทำให้สูญเสียอิสรภาพ ระหว่างการศึกษาเล่าเรียน หรือระหว่างการทำงาน สูญเสียเพื่อน เกิดความรู้สึกไม่ค่อยดี และอาจตั้งข้อรังเกียจว่าเป็นคนติดคุก ซึ่งผลกระทบดังกล่าวอาจใช้วิธีการเลี้ยงโทษจำคุกโดยพิจารณาจากคดีที่มีอัตราโทษระยะสั้น เช่นคดีเป็นผู้เสพยาเสพติด ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกไม่สูงมากนักควรมาตรการในการเลี้ยงการบังคับโทษจำคุกผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการเป็นผู้เสพยาเสพติด ซึ่งมีโทษสถานเบาโดยการบำบัดฟื้นฟูมาใช้แก่ผู้กระทำความผิดแทนการลงโทษจำคุก

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากฎหมายที่ใช้ในการเลี้ยงการบังคับโทษจำคุกผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการเป็นผู้เสพยาเสพติด ซึ่งกฎหมายที่ใช้ในการลงโทษจำคุกผู้เสพยาเสพติด ทำให้เกิดความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำ เป็นอุปสรรคในการบำบัดฟื้นฟู
2. เพื่อศึกษากฎหมายของต่างประเทศและของประเทศไทย ในการเลี้ยงการบังคับโทษจำคุกผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการเป็นผู้เสพยาเสพติด
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ เสนอแก้ไขกฎหมายในการเลี้ยงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการเป็นผู้เสพยาเสพติด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) ด้วยการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ทั้งของต่างประเทศ และ ของไทย อีกทั้งได้ทำการวิจัยภาคสนาม (Field Research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) บุคลากร ซึ่งมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการเลี้ยงการบังคับโทษจำคุกผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการเป็นผู้เสพยาเสพติด

1. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ อาจารย์มหาวิทยาลัย นักกฎหมาย เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ พนักงานอัยการ และข้าราชการตุลาการ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 5 คน นักกฎหมาย จำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ จำนวน 5 คน พนักงานอัยการ จำนวน 5 คน และข้าราชการตุลาการ จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 25 คน

2. ขอบเขตของเนื้อหา

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายในการเลี้ยงการบังคับโทษจำคุกผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการเป็นผู้เสพยาเสพติด โดยมุ่งศึกษาถึงผู้เสพ (ผู้ป่วยติดยาเสพติด) และอาชญากรที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2560 และพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ ข้อมูลที่ได้มาจากการรวบรวมเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ผลงาน วิจัยที่เกี่ยวข้อง ใช้การศึกษาวิจัยเชิงเอกสารเป็นหลัก จะได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี มาตรการระหว่างประเทศ กฎหมายของต่างประเทศ และประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายในการเลี้ยงการบังคับโทษจำคุกผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการเป็นผู้เสพยาเสพติด

3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 กลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกที่มีความเหมาะสมภายใต้กรอบแนวคิดในการวิจัยด้วยการออกแบบสอบถามแบบปลายปิดในประเด็นที่กำหนด และปลายเปิดเพื่อเปิดกว้างให้แสดงความคิดเห็น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ได้ดำเนินการทั้งข้อมูลปฐมภูมิจากภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และข้อมูลทุติยภูมิจากการค้นคว้าเอกสารงานวิจัยซึ่งมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมดังได้แก่ 1) รวบรวมข้อมูล ศึกษาเอกสารทางกฎหมาย 2) สร้างแบบสัมภาษณ์ภายใต้สมมติฐานของการวิจัย และกรอบแนวคิดในการวิจัย 3) คัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ 4) นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และ 5) รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบแนวความคิด ทฤษฎี หลักการ และมาตรการระหว่างประเทศ สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และมาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศที่ป้องกันปัญหาในการดำเนินคดีอาญาที่ผิดพลาด

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบในการเลี้ยงการบังคับโทษจำคุกผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการเป็นผู้เสพยาเสพติดของต่างประเทศและประเทศไทย

5.3 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการในการเลี้ยงการบังคับโทษจำคุกผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการเป็นผู้เสพยาเสพติด

สรุปผลการวิจัย

1. ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 55 การลงโทษจำคุกที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรับมีกำหนดสามเดือนหรือน้อยกว่า ศาลจะกำหนดโทษจำคุกให้น้อยลงอีกก็ได้ หรือถ้าโทษจำคุกที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรับมีกำหนดเวลาเพียงสามเดือนหรือน้อยกว่า และมีโทษปรับด้วย ศาลจะกำหนดโทษจำคุกให้น้อยลงอีกหรือจะยกโทษจำคุกเสีย คงให้ปรับแต่อย่างเดียวก็ได้ ซึ่งปัจจุบันศาลไม่ได้นำกฎหมายดังกล่าวมาใช้กับโทษสำหรับผู้เสพยาเสพติด

2. ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 56 ผู้กระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกินสามปี ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ เมื่อศาลได้คำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น ฯลฯ ศาลจะพิพากษาว่าผู้นั้น มีความผิดแต่รอการกำหนดโทษไว้ หรือกำหนดโทษแต่รอการลงโทษไว้แล้วปล่อยตัวไป ซึ่งกฎหมายดังกล่าวไม่ได้นำกฎหมายดังกล่าวมาใช้กับโทษสำหรับผู้เสพยาเสพติด

3. ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 23 ผู้กระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุก และในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อนหรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อนแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ ศาลจะพิพากษาให้ลงโทษกักขังไม่เกินสามเดือนแทนโทษจำคุกนั้นก็ได้ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวไม่ได้นำกฎหมายดังกล่าวมาใช้กับโทษสำหรับผู้เสพยาเสพติด

4. ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 52 นักโทษเด็ดขาดคนใดแสดงให้เห็นว่ามีความประพฤติดี มีความอดุสาหะ ความก้าวหน้าในการศึกษา และทำการงานเกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ทางราชการเป็นพิเศษ อาจได้รับประโยชน์ตามมาตรา 52 (7) พักการลงโทษเมื่อนักโทษเด็ดขาดได้รับโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าหกเดือนหรือหนึ่งในสามของกำหนดโทษตามหมายศาลในขณะนั้นแล้วแต่อย่างใดจะมากกว่า หรือน้อยกว่าสิบปีในกรณีที่ต้องโทษจำคุกตลอดชีวิต ซึ่ง ผู้ซึ่งผู้ที่ถูกลงโทษฐานกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งไม่เข้าหลักเกณฑ์ดังกล่าวจะไม่ได้รับประโยชน์ตามมาตรา 52

5. ในประเทศโปรตุเกส ได้นำนโยบายการทำให้ผู้ติดยาเสพติดไม่ตกเป็นผู้กระทำความผิดทางอาญา และได้รับการพิสูจน์แล้วว่าเป็นนโยบายที่ประสบความสำเร็จเพราะมีส่วนอย่างสำคัญที่ทำให้ผู้ติดยาเสพติดคลายความหวาดกลัวจากการถูกจับกุมดำเนินคดีและเข้าสู่กระบวนการบำบัดฟื้นฟูนอกจากนี้ยังช่วยให้รัฐบาลโปรตุเกสประหยัดเงินงบประมาณที่เดิมถูกใช้ไปในการดำเนินคดีและคุมขังผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและนำไปใช้ในการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแทน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การรอกการลงโทษจำคุกตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 55 ซึ่งมีบทบัญญัติว่า “ถ้าโทษจำคุกที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรับมีกำหนดเวลาเพียงสามเดือนหรือน้อยกว่า ศาลจะกำหนดโทษจำคุกให้น้อยลงอีกก็ได้ หรือถ้าโทษจำคุกที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรับมีกำหนดเวลาเพียงสามเดือนหรือน้อยกว่า และมีโทษปรับด้วย ศาลจะกำหนดโทษจำคุกให้น้อยลงอีกหรือจะยกโทษจำคุกเสีย คงให้ปรับแต่อย่างเดียวก็ได้” จะสังเกตว่า ในกรณีที่ศาลลงโทษจำคุก และโทษจำคุกมีกำหนดเวลาสามเดือนหรือน้อยกว่า จะเคยรับโทษจำคุก มาก่อนหรือไม่ก็ตาม ศาลใช้ดุลพินิจกำหนดโทษจำคุกให้น้อยลงอีกก็ได้ จึงควรแก้ไข กฎหมายในส่วนการลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดคดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ ให้ศาลมีอำนาจใช้มาตรการในการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษแทนการลงโทษจำคุก

2. ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 56 “ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุก และในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินสามปี ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับ

ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ เมื่อศาลได้คำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น หรือสภาพความผิดหรือเหตุอื่นอันควรปรานีแล้ว เห็นเป็นการสมควร ศาลจะพิพากษาว่าผู้นั้น มีความผิดแต่รอการกำหนดโทษไว้ หรือกำหนดโทษแต่รอการลงโทษไว้แล้วปล่อยตัวไป เพื่อให้โอกาสผู้นั้นกลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาลจะได้กำหนด แต่ต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันที่ศาลพิพากษา โดยจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติของผู้นั้นด้วยหรือไม่ก็ได้ จะสังเกตว่ามาตรา 56 เป็นวิธีที่ศาลใช้หลีกเลี่ยงการลงโทษจำคุก แต่จะเห็นว่าการรอการลงโทษดังกล่าวผู้ที่จะได้ประโยชน์ คือ ผู้ที่ไม่เคยกระทำความผิดใด ๆ มาก่อน หรือเคยได้รับโทษจำคุกมาก่อนแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือเป็นความผิดลหุโทษเท่านั้น ผู้ที่กระทำความผิดซ้ำในความผิดฐานเสพยาเสพติด แม้สมควรได้รับการรอการลงโทษ เพื่อที่จะได้นำตัวผู้นั้นไปทำการบำบัดฟื้นฟู ทำการรักษา ก็ไม่ได้รับประโยชน์จากมาตรการดังกล่าว จึงควรแก้ไข ให้ศาลจะพิพากษาว่าผู้นั้น มีความผิดแต่รอการกำหนดโทษไว้ หรือกำหนดโทษแต่รอการลงโทษไว้แล้วปล่อยตัวไป เพื่อให้โอกาสผู้นั้นกลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาลจะได้กำหนด แต่ต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันที่ศาลพิพากษา โดยจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติของผู้นั้นด้วยหรือไม่ก็ได้

3. ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 23 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุก และในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อนหรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อนแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ ศาลจะพิพากษาให้ลงโทษกักขังไม่เกินสามเดือนแทนโทษจำคุกนั้นก็ได้” จะสังเกตว่า ผู้ที่จะได้รับประโยชน์ตามมาตรา 23 จะต้องเป็นผู้ที่ศาลมีคำพิพากษาจำคุกไม่เกินสามเดือน และไม่เคยได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือเคยได้รับโทษจำคุกแต่เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ ศาลจะพิพากษาให้ลงโทษกักขังไม่เกินสามเดือนแทนโทษจำคุกนั้นก็ได้ ผู้ที่กระทำความผิดซ้ำในความผิดฐานเสพยาเสพติด ก็ไม่ได้รับประโยชน์ ดังกล่าว จึงควรแก้ไข กรณีที่เป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ ศาลมีอำนาจใช้มาตรการในการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิดแทนการกักขัง

4. ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 52 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “นักโทษเด็ดขาดคนใดแสดงให้เห็นว่า มีความประพฤติดี มีความอดทน ความก้าวหน้าในการศึกษา และทำการงานเกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ทางราชการเป็นพิเศษ อาจได้รับประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้...(7) พักการลงโทษเมื่อนักโทษเด็ดขาดได้รับโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าหกเดือนหรือหนึ่งในสามของกำหนดโทษตามหมายศาลในขณะนั้นแล้วแต่อย่างไรจะมากกว่า หรือน้อยกว่าสิบปีในกรณีที่ต้องโทษจำคุกตลอดชีวิตที่มีการเปลี่ยนโทษจำคุกตลอดชีวิตเป็นโทษจำคุกมีกำหนดเวลา และกำหนดระยะเวลาที่จะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขให้กำหนดเท่ากับกำหนดโทษที่ยังเหลืออยู่ ทั้งนี้ ในการคำนวณระยะเวลาการพักการลงโทษ ถ้ามีวันลดวันต้องโทษจำคุกตาม (6)ให้นำมารวมกับระยะเวลาในการพักการลงโทษด้วยโดยในการพักการลงโทษ ให้คณะกรรมการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาวินิจฉัยการพักการลงโทษ...จะสังเกตว่า ผู้ที่จะได้รับประโยชน์ตามมาตรา 52 ได้แก่ นักโทษเด็ดขาด ซึ่งได้รับโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของโทษที่กำหนด หรือน้อยกว่า 10 ปี ในกรณีโทษจำคุกตลอดชีวิต ได้ ผู้ที่ถูกลงโทษฐานกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งไม่เข้าหลักเกณฑ์ดังกล่าวและต้องการบำบัดฟื้นฟู ก็ไม่ได้รับประโยชน์ดังกล่าวตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 52 (7) จึงควรแก้ไข ในกรณีนักโทษเด็ดขาดในคดียาเสพติด คณะกรรมการมีอำนาจในการพิจารณาจัดทำแผนบำบัดฟื้นฟู โดยไม่คำนึงถึงจำนวนโทษที่ได้รับมาแล้ว

5. การร่างกฎหมายเพื่อทำให้ผู้ติดยาเสพติดไม่ตกเป็นผู้กระทำความผิดทางอาญาและการลดอันตรายจากยาเสพติด ตามแบบอย่างของประเทศโปรตุเกส ได้ถูกนำนโยบายการทำให้ผู้ติดยาเสพติดไม่ตกเป็นผู้กระทำความผิดทางอาญามาใช้กว่าหนึ่งทศวรรษแล้ว และได้รับการพิสูจน์แล้วว่าเป็นนโยบายที่ประสบความสำเร็จเพราะมีส่วนอย่างสำคัญที่ทำให้ผู้ติดยาเสพติดคลายความหวาดกลัวจากการถูกจับกุมดำเนินคดีและเข้าสู่กระบวนการบำบัดฟื้นฟูนอกจากนี้ยังช่วย

ให้รัฐบาลโปรตุเกสประหยัดเงินงบประมาณที่เดิมถูกใช้ไปในการดำเนินคดีและคุมขังผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และนำไปใช้ในการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแทน จึงควรแก้ไข ควรแก้ไขกฎหมายผู้เสพยาเสพติดบางประเภทไม่เป็นการผิดอาญา

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การเลี่ยงการบังคับโทษจำคุกผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นมาตรการในการหลีกเลี่ยงผู้กระทำความผิดไม่ต้องเข้าไปรับโทษในเรือนจำ โดยการกำหนดมาตรการอย่างอื่นขึ้นมาแทน เช่น มาตรการในการลดโทษจำคุก มาตรการในการการรอกการกำหนดโทษ มาตรการในเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นกักขัง มาตรการในการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรืออาจนำเอานโยบายของต่างประเทศมาใช้

ข้อเสนอแนะ

การเลี่ยงการบังคับโทษจำคุกผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นมาตรการในการหลีกเลี่ยงผู้กระทำความผิดไม่ต้องเข้าไปรับโทษในเรือนจำ โดยการกำหนดมาตรการอย่างอื่นขึ้นมาแทน เช่น มาตรการในการลดโทษจำคุก มาตรการในการการรอกการกำหนดโทษ มาตรการในเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นกักขัง มาตรการในการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรืออาจนำเอานโยบายของต่างประเทศมาใช้ เช่นการทำให้ผู้ติดยาเสพติดไม่ตกเป็นผู้กระทำความผิดทางอาญาอย่างกรณีของประเทศโปรตุเกส ผู้วิจัยจึงขอเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังนี้

1. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 55 วรรคสอง “ถ้าการลงโทษจำคุกตามวรรคหนึ่ง เป็นผู้กระทำความผิดคดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ ศาลมีอำนาจใช้มาตรการในการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษแทนการลงโทษจำคุก”

2. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 “ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุก และในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินสามปี เมื่อศาลได้คำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น หรือสภาพความผิดหรือเหตุอันควรปรานีแล้ว เห็นเป็นการสมควร ศาลจะพิพากษาว่าผู้นั้น มีความผิดแต่รอกการกำหนดโทษไว้ หรือกำหนดโทษแต่รอกการลงโทษไว้แล้วปล่อยตัวไป เพื่อให้โอกาสผู้นั้นกลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาลจะกำหนด แต่ต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันที่ศาลพิพากษา โดยจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติของผู้นั้นด้วยหรือไม่ก็ได้

ในกรณีผู้กระทำความผิดตามวรรคแรกเป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ ศาลมีอำนาจใช้มาตรการในการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิดแทนการรอกการกำหนดโทษไว้ หรือกำหนดโทษแต่รอกการลงโทษ”

3. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 23 “ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุก และในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน เมื่อศาลได้คำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น หรือสภาพความผิดหรือเหตุอันควรปรานีแล้ว เห็นเป็นการสมควร ศาลจะพิพากษาให้กักขังไม่เกินสามเดือนแทนโทษจำคุกนั้นก็ได้ ในกรณีผู้กระทำความผิดต้องโทษจำคุกตามวรรคแรก เป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ ศาลมีอำนาจใช้มาตรการในการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิดแทนการกักขัง”

4. แก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 52 (7) นักโทษเด็ดขาดในคดียาเสพติด คณะกรรมการมีอำนาจในการพิจารณาจัดทำแผนบำบัดฟื้นฟู โดยไม่คำนึงถึงจำนวนโทษที่ได้รับมาแล้ว ตามหลักเกณฑ์ในพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545

5. ควรแก้ไขกฎหมายยาเสพติดให้โทษบางประเภทไม่มีความผิดอาญา ซึ่งนโยบายการทำให้ผู้ติดยาเสพติดไม่ตกเป็นผู้กระทำความผิดทางอาญา หมายถึงการทำให้ ผู้ผลิต นำเข้า หรือส่งออก จำหน่าย มีไว้ในครอบครอง ซึ่งยาเสพติดให้โทษบางประเภท รวมทั้งผู้ติดยาเสพติด ไม่ตกเป็นผู้กระทำความผิดทางอาญา และ เป็นการลดอันตรายจากยาเสพติด ตามแบบอย่างของประเทศโปรตุเกส ซึ่งได้ถูกนำมาใช้นโยบายการทำให้ผู้ติดยาเสพติดไม่ตกเป็นผู้กระทำความผิดทางอาญามาใช้ โดยใช้หลักการควบคุมทางปกครอง และได้รับการพิสูจน์แล้วว่าเป็นนโยบายที่ประสบความสำเร็จเพราะมีส่วนอย่างสำคัญที่ทำให้ผู้ติดยาเสพติดคลายความหวาดกลัวจากการถูกจับกุมดำเนินคดีและเข้าสู่กระบวนการบำบัดฟื้นฟู นอกจากนี้ยังช่วยให้รัฐบาลโปรตุเกสประหยัดเงินงบประมาณที่เดิมถูกใช้ไปในการดำเนินคดีและคุมขังผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและนำไปใช้ในการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแทน

เอกสารอ้างอิง

- ธานี วรภัทร์. (2558). *หลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก* (พิมพ์ครั้งที่3). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- นัทธี จิตสว่าง. (ม.ป.ป.). *หลักทฤษฎีอาญา : หลักการวิเคราะห์ระบบราชทัณฑ์* (พิมพ์ครั้งที่3). กรุงเทพฯ: มูลนิธิพิบูลสงเคราะห์ กรมราชทัณฑ์.
- ภัทรทะเล่ามีผล. (2558). *ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ของสถานีตำรวจภูธรในจังหวัดปทุมธานี* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กรมราชทัณฑ์. (2560). *สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์*. สืบค้น 10 ธันวาคม 2560, จาก <http://www.correct.go.th/stathomepage>
- พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522. (2522, 27 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 96 ตอนที่ 63 ฉบับพิเศษ. หน้า 40-82.
- พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519. (2519, 17 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 93 ตอนที่ 144 ฉบับพิเศษ. หน้า 14-23.
- พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545. (2545, 30 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 119 ตอนที่ 96 ก. หน้า 26-42.
- พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560. (2560, 18 กุมภาพันธ์). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 21 ก. หน้า 1-24.

